

SOORTGELIJKE STOORNISSEN OVER NUT EN VALIDITEIT VAN CLASSIFICATIE IN DE PSYCHIATRIE

door Olivier LEMEIRE (Leuven)

Vorig jaar verscheen de vijfde versie van de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM-5). In dat handboek worden verschillende psychiatrische stoornissen onderscheiden, inclusief verschillende subtypes, en legt men criteria vast voor de diagnose van een specifieke stoornis. Voor ADHD worden de symptomen bijvoorbeeld verdeeld in twee categorieën, de ene categorie omvat de symptomen die verband houden met aandachtstekort, zoals ‘heeft vaak moeite met het organiseren van taken en activiteiten’, en de andere categorie heeft dan weer betrekking op symptomen die te maken hebben met impulsiviteit/hyperactiviteit, zoals ‘praat vaak aan een stuk door’. Kinderen moeten zes maanden lang ten minste zes van deze symptomen in één, of beide, van deze categorieën vertoond hebben om gediagnosticeerd te worden met ADHD.¹

Zo’n diagnostische classificatie lijkt erg nuttig; ze maakt het mogelijk enigszins vat te krijgen op de anders wel erg chaotische wereld van

Olivier LEMEIRE (1987) is doctorandus aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van de KU Leuven waar hij een doctoraat voorbereidt over wetenschappelijke classificatie en het bestaan van soorten. Hij werkt vooral over soorten die bestaan op de grens van het natuurlijke en sociale, zoals psychiatrische stoornissen, seksuele oriëntaties, rassen en gender. Een eerdere versie van dit artikel werd onlangs bekroond met de Van Helsdingenprijs, een prijsvraag uitgeschreven door de Stichting Psychiatrie en Filosofie. Zie <http://www.psychiatrieenfilosofie.nl>. De auteur dankt Andreas De Block en Pieter Adriaens voor commentaren op eerdere versies van dit artikel.

¹ AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5e editie, Arlington (VA), American Psychiatric Publishing, 2013, p. 59.

problematische emoties, gedachten en gedragingen. Maar hoewel het een diagnostisch handboek is, biedt het niet enkel een houvast voor zorgverleners, maar is het ook bedoeld voor onderzoekers en patiënten, en — niet minder belangrijk — ook voor administratieve diensten zoals verzekeraars en verstrekkers van onderzoeksgelden. Omdat de classificatie een duidelijke beschrijving biedt van verschillende mentale stoornissen, bevordert het eenduidige communicatie. Dat geldt des te meer omdat de labels vergezeld gaan van sterk geoperationaliseerde criteria — men spreekt bijvoorbeeld niet zomaar over ‘langdurig’ maar over ‘langer dan zes maanden’ — wat het mogelijk maakt dat verschillende zorgverleners en onderzoekers steeds dezelfde diagnose zullen stellen bij dezelfde patiënt. Dit is wat men noemt de (interrater) *betrouwbaarheid* van een diagnose.

Ook al is de betrouwbaarheid van een diagnose belangrijk, ze is niet voldoende. De architecten van de DSM beoogden meer dan het creëren van een nuttig houvast. Elk classificatiesysteem dat een voldoende duidelijke en geoperationaliseerde beschrijving biedt van de emoties of gedragingen waarop de labels van toepassing zijn, resulteert immers in min of meer betrouwbare diagnoses.² Men wil echter ook dat de criteria van de diagnostische categorieën zo gekozen zijn, dat mensen die op basis van die criteria dezelfde diagnose krijgen ook werkelijk dezelfde stoornis hebben. De makers van de DSM willen immers geen classificatiesysteem dat een houvast biedt door zomaar orde in de chaos aan te brengen met de hulp van arbitraire onderscheidingen. De bedoeling is wel een classificatiesysteem te ontwerpen of uit te bouwen dat de orde in de werkelijkheid van psychiatrische stoornissen correct weergeeft.

² Toch zijn de resultaten van de DSM-5 *field trials*, die de betrouwbaarheid van de categorieën testen, niet erg overtuigend. De auteurs rapporteren zelf dat vijf diagnoses ‘erg goed’ zijn ($\kappa = 0.60-0.79$), negen diagnoses ‘goed’ zijn ($\kappa = 0.40-0.59$), zes diagnoses ‘twijfelachtig’ zijn ($\kappa = 0.20-0.39$) en drie diagnoses ‘ondermaats’ zijn ($\kappa < 0.20$). Het is bovendien opmerkelijk dat twee van de meest gediagnosticeerde stoornissen, majeure depressie en gegeneraliseerde angststoornis, slechts een twijfelachtige score behalen. Zie: D.A. REGIER e.a., ‘DSM-5 Field Trials in the United States and Canada, part II: Test-Retest Reliability of Selected Categorical Diagnoses’, *American Journal of Psychiatry* 170/2013, pp. 59-70. Critici merken op dat deze kwalificaties van de kappa-resultaten wel erg optimistisch zijn. Zie: A. FRANCES, ‘DSM 5 in Distress. DSM 5 Field Trials Discredit APA’ (Blog), *Psychology Today*, 30 oktober 2012 <<http://www.psychologytoday.com/blog/dsm5-in-distress/201210/dsm-5-field-trials-discredit-apa>> [geraadpleegd op 20/09/2013].

Men wil met andere woorden ook een classificatiesysteem dat resulteert in *valide* diagnoses.

Op dat punt liep het volgens velen mis bij de vorige editie(s) van de DSM. Critici beweren immers dat onderzoek op basis van die eerdere versie(s) weinig bewijs heeft opgeleverd dat de psychiatrische categorieën die erin beschreven worden, verwijzen naar echt bestaande stoornissen. Onderzoekers zijn er bijvoorbeeld voor geen enkele categorie in geslaagd een specifieke genetische afwijking of neurobiologische marker te vinden die het mogelijk maakt een heel precieze diagnose te stellen.³ Men vindt wel correlaties tussen bepaalde biologische markers en een bepaalde stoornis, maar in bijna elk geval zijn die biologische markers ook aanwezig bij sommige mensen zonder stoornis of bij sommige mensen met een andere stoornis. Bovendien toont onderzoek ook aan dat de psychiatrische comorbiditeit — het samen voorkomen van verschillende stoornissen bij een individu — wel erg hoog ligt.⁴ Die comorbiditeit suggereert ook weer dat vorige versies van de DSM onderscheidingen maken die kunstmatige orde scheppen in de complexiteit van psychiatrische stoornissen.⁵ Toch mag men hieruit niet al te vlug concluderen dat alle onderscheidingen in het classificatiesysteem zomaar arbitrair zijn. Zoals Hyman zegt: “If the major disorders were arbitrary chimeras created by the original DSM-III task force, the high levels of historical and cross-cultural similarity, familial aggregation, and heritability would be difficult to explain”.⁶

Het was een van de voornaamste doelen van de nieuwe DSM (DSM-5) om die diagnostische validiteit voor alle stoornissen en ook

³ D.J. KUPFER, M.B. FIRST and D.A. REGIER, *A Research Agenda for DSM-5*, Washington DC, American Psychiatric Association, 2002.

⁴ Een van de opmerkelijkste resultaten is dat 51 % van de patiënten met een diagnose van majeure depressie ten minste ook één angststoornis hadden en slechts 26% geen enkele andere stoornis. Zie: R.C. KESSLER e.a., ‘Lifetime and 12-Month Prevalence of DSM-III-R Psychiatric Disorders in the United States. Results from the National Comorbidity Survey’, *Archives of General Psychiatry* 51/1994, pp. 8-19.

⁵ Zie: C.R. CLONINGER, ‘Implications of Comorbidity for the Classification of Mental Disorders. The Need for a Psychobiology of Coherence’, in: M. MAJ e.a. (Eds.), *Psychiatric Diagnosis and Classification*, Chichester, John Wiley & Sons, 2002, pp. 79-105. Voor meer informatie over het probleem van comorbiditeit, zie ook: M. MAJ, “Psychiatric Comorbidity”. An Artefact of Current Diagnostic Systems?, *The British Journal of Psychiatry*, 186/2005, pp. 182-184.

⁶ S.E. HYMAN, ‘The Diagnosis of Mental Disorders. The Problem of Reification’, *Annual Review of Clinical Psychology* 6/2010, pp. 155-179 (p. 162).

voor de verschillende subtypes te verbeteren.⁷ Velen zijn echter niet overtuigd dat DSM-5 op dit punt substantieel beter scoort dan zijn voorgangers.⁸ Opmerkelijk is bijvoorbeeld dat Thomas Insel, hoofd van *The National Institute of Mental Health* (NIMH) in de Verenigde Staten, afstapt van het gebruik van DSM-labels voor onderzoek en zelf het nieuwe *Research Domain Criteria* (RDoC)-project opstartte. Het doel van Insels project is een nieuw, valider classificatiesysteem mogelijk te maken voor onderzoekers, door het classificatiesysteem te baseren op neurobiologische data en daarbij stoornissen te definiëren als disfuncties in neuronale netwerken.⁹ Volgens Insel is deze compleet nieuwe aanpak vooral een poging los te komen van de historische bagage van de DSM die radicale verbetering aan de validiteit onwaarschijnlijk maakt. Bij de derde versie van de DSM was het voornaamste doel immers nog een a-theoretische beschrijving te bieden van de verschillende psychiatrische stoornissen, om zo communicatie en betrouwbare diagnoses mogelijk te maken. Daarna zou men dan, zo was de redenering, via onderzoek naar die beschreven stoornissen de validiteit ervan kunnen verhogen.¹⁰ Hyman argumenteert echter dat het resultaat van die vroege focus op de betrouwbaarheid van DSM-categorieën heeft geleid tot een classificatiesysteem dat weliswaar communicatie vergemakkelijkt, maar tegelijkertijd een 'epistemische gevangenis' vormt die wetenschappelijke vooruitgang tegenhoudt.¹¹ Wetenschappelijk onderzoek naar psychiatrische stoornissen zoekt immers naar correlaties met reeds bestaande DSM-labels,

⁷ Zo werd het door de opstellers van de nieuwe DSM voorgesteld in D.J. KUPFER, M.B. FIRST and D.A. REGIER, *A Research Agenda for DSM-5*. De auteurs riepen daarin op tot een 'paradigm shift'. In de praktijk werd echter nog steeds vooral de betrouwbaarheid van de nieuwe labels getest met behulp van *field trials* en werd de belangrijkste maatregel om de validiteit van de labels te verhogen, namelijk het meer prominente gebruik van dimensionele criteria bij labels, uiteindelijk niet behouden. Zie: H.C. KRAEMER, 'DSM Categories and Dimensions in Clinical and Research Contexts', *International Journal of Methods in Psychiatric Research* 16/2007, pp. 8-15.

⁸ Zie: A. FRANCES, 'DSM 5 in Distress'. Zie ook: G. GREENBERG, *The Book of Woe. The DSM and the Unmaking of Psychiatry*, New York, Blue Rider Press, 2013.

⁹ T. INSEL e.a., 'Research Domain Criteria (RDoC). Developing a Valid Diagnostic Framework for Research on Mental Disorders', *American Journal of Psychiatry* 167/2010, pp. 748-751.

¹⁰ G. KLERMAN, 'The Advantages of DSM-III', *American Journal of Psychiatry* 141/1984, pp. 539-542.

¹¹ S.E. HYMAN, 'The Diagnosis of Mental Disorders', pp. 155-179.

en gaat er zo eigenlijk bij voorbaat al vanuit dat die classificatie niet zomaar arbitraire maar wel degelijk valide onderscheidingen zijn.¹²

Zowel de makers van de DSM als hun critici lijken het er dus over eens dat validiteit een van de voornaamste doelen moet zijn van een classificatiesysteem. In het vervolg van deze bijdrage wil ik stilstaan bij de filosofische vooronderstellingen achter dit doel. Wat bedoelt men eigenlijk met validiteit? Is een classificatiesysteem echt enkel valide als het de orde in de werkelijkheid weerspiegelt? En waarom zou men dat eigenlijk willen? Waarom is men niet gewoon tevreden met kunstmatige onderscheidingen, zolang die maar nuttig zijn? Of bestaat er eigenlijk geen echt onderscheid tussen validiteit en nut? Om deze vragen te beantwoorden bespreek ik eerst de erg verschillende opvattingen over validiteit die al bestaan in de literatuur. Die verschillen kunnen we vervolgens duiden door te tonen hoe ze eigenlijk het resultaat zijn van twee verschillende opvattingen over psychiatrische en natuurlijke soorten, namelijk essentialisme en pragmatisme. In de afsluitende sectie tracht ik beide opvattingen te verzoenen door te tonen hoe en wanneer validiteit en nut elkaar impliceren.

1. VALIDITEIT EN HET PROBLEEM VAN REÏFICATIE

Een van de doelen van de DSM-5 was dus om op basis van data tot een classificatiesysteem te komen dat leidt tot validere diagnoses. Maar waar betrouwbaarheid een vrij duidelijk concept is, is validiteit dat veel

¹² Dit is een terugkerend probleem bij taxonomische praktijken in alle wetenschappen. Men moet immers steeds al een classificatie hebben gemaakt om de validiteit van die classificatie verder te onderzoeken. In het geval van psychiatrische stoornissen is het probleem echter groter. Vanaf de derde versie van de DSM beoogde men immers een a-theoretische classificatie die geen hypothese inhoudt over de etiologie of onderliggende pathofysiologie van stoornissen. Wanneer men vervolgens onderzoek doet naar de etiologie van bepaalde stoornissen, en geen specifieke etiologie kan vinden, is daarmee de classificatie nog niet ontkracht. Aangezien DSM-classificaties geen duidelijke hypothese bevatten over onderliggende etiologie of pathofysiologie is het dus ook niet duidelijk wat voor onderzoek kan aantonen dat de classificaties niet valide zijn. De hoge mate van comorbiditeit en het grote aantal patiënten dat gediagnosticeerd wordt met een NOS (diagnose Not Otherwise Specified) suggereren echter wel, zoals de architecten van de DSM-5 zelf toegeven, dat de diagnostische labels van voorgaande versies niet voldoende valide waren.

minder. Dat komt in de eerste plaats omdat het concept van validiteit zoals het tegenwoordig in de psychiatrie wordt gebruikt om de kwaliteit van een classificatiesysteem uit te drukken, eigenlijk het resultaat is van twee verschillende tradities, namelijk de psychiatrische traditie en de psychologisch-psychometrische traditie.

In de psychologisch-psychometrische traditie bepaalde een artikel van Cronbach en Meehl uit 1955, 'Construct Validity in Psychological Tests' voor een groot deel de inhoud van verdere discussies.¹³ In dat artikel onderscheiden Cronbach en Meehl, zoals dat ook eerder al werd gedaan, verschillende types validiteit: predictieve, concurrente, inhouds- en constructvaliditeit. De twee eerste types zijn eigenlijk twee types criteriumvaliditeit, die aanduiden in welke mate de resultaten van een test correleren met een ander criterium waarin men geïnteresseerd is, of in welke mate ze dat kunnen voorspellen. Zo heeft een IQ-test een goede predictieve validiteit als hij bijvoorbeeld schoolresultaten kan voorspellen. Maar Cronbach en Meehl benadrukken evenwel vooral het belang van constructvaliditeit, waarbij de onderzoeker zich de vraag stelt welk construct de variatie in de testresultaten veroorzaakt en verklaart. Is er bijvoorbeeld wel zo'n 'algemene intelligentie' die men meet door middel van IQ-testen? De vraag is of een bepaald theoretisch construct, zoals 'algemene intelligentie', ook echt verantwoordelijk is voor de variatie in de testresultaten, of dat ook iets anders dan het beoogde construct die variatie kan veroorzaken. Eén manier om die constructvaliditeit aan te tonen is via criteriumvaliditeit, namelijk door te tonen dat verschillende criteria zo correleren dat ze de hypothese van het construct rechtvaardigen. Constructvaliditeit gaat dus in essentie over het rechtvaardigen van de hypothese dat een bepaald construct verantwoordelijk is voor de gemeten variatie.

In de psychiatrische traditie daarentegen was en blijft toch vooral predictieve validiteit van belang, omdat clinici met een diagnose vooral het verloop van een ziekte en het resultaat van een behandeling willen voorspellen. Toch ligt volgens Robins en Guze de validiteit van een

¹³ L.J. CRONBACH and P.E. MEEHL, 'Construct Validity in Psychological Tests', *Psychological Bulletin* 52/1955, pp. 281-302.

diagnose niet enkel in de eigenschappen of criteria die men ermee kan voorspellen. In een klassieker uit die psychiatrische traditie stellen zij het concept van diagnostische validiteit voor.¹⁴ Die diagnostische validiteit is eigenlijk gelijkaardig aan constructvaliditeit, omdat men kan stellen dat ook een diagnose een hypothese is. De vraag is echter waaruit die hypothese in de psychiatrie bestaat en wat voor onderzoek die hypothese kan bevestigen of weerleggen.

Een eerste antwoord op de vraag wat voor hypothese een psychiatrische diagnose inhoudt, vinden we net in een veelgehoorde kritiek op de DSM. Die kritiek gaat in tegen de aanname dat wanneer iemand wordt gediagnosticeerd met een psychiatrische stoornis, die diagnose ook de hypothese inhoudt dat die stoornis een onderliggende ziekte-entiteit is. Verschillende auteurs wijzen immers op de tendens om de labels uit de DSM te reïficeren, terwijl dat eigenlijk ongerechtvaardigd is.¹⁵ Letterlijk betekent 'reïficeren' dat men categorieën verdinglijkt door de labels op zo'n manier te gebruiken alsof ze verwijzen naar echte ziekte-entiteiten. Meer specifiek is de kritiek op het reïficeren van een label vooral dat men er al te vaak onterecht vanuit gaat dat de stoornissen die de DSM onderscheidt echte entiteiten zijn die gekenmerkt worden door specifieke onderliggende oorzaken, zoals een genetische afwijking of een specifieke neurobiologische marker. Critici argumenteren dat dit ongerechtvaardigd is omdat onderscheidingen in het classificatiesysteem van de DSM slechts gebaseerd zijn op oppervlakkige kenmerken en niet op gegevens over etiologie of pathofysiologie. Anders dan fysiologische aandoeningen verwijzen de labels uit de DSM dus niet naar onderliggende oorzaken van symptomen, maar enkel naar beschrijvingen van emoties en gedrag.¹⁶ Deze kritiek is allereerst een kritiek op de validiteit van de DSM.

¹⁴ E. ROBINS and S.B. GUZE, 'Establishment of Diagnostic Validity in Psychiatric Illness. Its Application to Schizophrenia', *American Journal of Psychiatry* 126/1970, pp. 983-987.

¹⁵ T. DEHUE, 'Ik maak drukte want ik ben een druktemaker. De medicalisering van ongewenst gedrag', *De Groene Amsterdammer*, 3/11/2011, pp. 30-33. Zie ook: E.H. NIEWEG, 'Wat wij van Jip en Janneke kunnen leren. Over reïficatie (verdingelijking) in de psychiatrie', *Tijdschrift voor Psychiatrie* 47/2005, pp. 687-696.

¹⁶ Dat betekent natuurlijk niet dat deze gestoorde emoties of gedragingen geen onderliggende oorzaken kunnen hebben, maar wel dat de naam van een stoornis in ieder geval niet verwijst naar een specifieke entiteit die etiologie, breinpathologie en symptomen verenigt.

Men zou de validiteit van DSM-labels overschatten door te verwachten dat deze labels verwijzen naar specifieke ziekte-entiteiten, terwijl ze dat eigenlijk niet doen. Dit idee van stoornissen als nosologische entiteiten naar het medische model is in de psychiatrie onlosmakelijk verbonden met de naam van Emil Kraepelin. Deze Duitse psychiater argumenteerde immers al meer dan een eeuw geleden dat een stoornis een entiteit is die de verschillende aspecten van een stoornis, zoals etiologie, hersenpathologie, patronen van symptomen en het verloop, inclusief de mogelijkheid op genezing, verenigt. Criteria van validiteit moeten daarom zo gekozen zijn dat ze vooral het bestaan van die ziekte-entiteit kunnen aantonen. Robins en Guze, twee neokraepelianen, stellen verschillende criteria van validiteit voor die zo'n discrete eenheid, en de entiteit die ervoor verantwoordelijk is, kunnen aantonen.¹⁷ Deze criteria omvatten verschillende fases van onderzoek zoals klinische beschrijvingen, laboratoriumonderzoek, het onderscheiden van andere stoornissen, follow-up studies en familiestudies. De achterliggende idee was dat dit soort onderzoeken zouden convergeren naar een unieke beste classificatie van psychiatrische entiteiten. Op basis van de laatste twee criteria, follow-upstudies en studies over familiale aggregatie, argumenteren zij bijvoorbeeld dat men een valide onderscheid kan maken tussen twee verschillende soorten schizofrenie, namelijk die met een slechte en die met een goede prognose.

Er bestaan echter ook alternatieve opvattingen over diagnostische validiteit. Hyman argumenteert bijvoorbeeld dat men inderdaad de validiteit van de DSM overschat door labels te reïficeren, maar dat het onderscheiden van discrete ziekte-entiteiten helemaal niet het doel kan zijn van de DSM.¹⁸ Men mag er volgens Hyman niet vanuit gaan, zoals kraepelianen dat wel doen, dat onderscheiden clusters van symptomen ook onderscheiden en specifieke oorzaken hebben. Nosologische entiteiten die gekenmerkt worden door een specifieke etiologie, pathofysiologie en een aantal specifieke symptomen bestaan helemaal niet in de psychiatrie. Genetisch onderzoek toont immers vooral de complexiteit

¹⁷ E. ROBINS and S.B. GUZE, 'Establishment of Diagnostic Validity in Psychiatric Illness'.

¹⁸ S.E. HYMAN, 'The Diagnosis of Mental Disorders'.

aan van verschillende genetische risicofactoren die niet specifiek zijn voor een bepaalde cluster van symptomen.¹⁹ Een valide classificatiesysteem moet die complexiteit ook weergeven. Daarom argumenteert Hyman dat het derde criterium van Robins en Guze, het categoriaal onderscheiden van stoornissen onder andere op basis van symptomen, niet tot een valider classificatiesysteem zal leiden. Men kan daarentegen beter onderscheidingen maken op basis van etiologie om de (multidimensionele) complexiteit van psychiatrische stoornissen te vatten. Volgens Hyman en andere neurobiologen is een diagnose dus een etiologische hypothese eerder dan dat het een hypothese is over een meer omvattende ziekte-entiteit, en kan de validiteit van de diagnose het best aangetoond worden door onderzoek naar etiologie aangevuld met pathofysiologisch onderzoek.²⁰ Zo stelt Andreasen ook resultaten uit de moleculaire genetica, neurochemie, neuroanatomie, neurofysiologie en cognitieve neurowetenschap voor als criteria van validiteit.²¹

Volgens deze twee kritieken op de reïficatie van DSM-labels zou het classificatiesysteem van de DSM niet valide zijn omdat de diagnoses in feite niet voldoende verwijzen naar echte entiteiten of tenminste naar echte oorzaken. Het doel bij beide opvattingen over validiteit lijkt erin te bestaan een realiteit te vatten die onafhankelijk is van het classificatiesysteem. Kan men niet classificeren op basis van verschillende entiteiten of oorzaken dan is een classificatiesysteem niet valide, omdat het kunstmatige onderscheidingen aanbrengt eerder dan dat het een reeds bestaande orde weergeeft.

Het probleem lijkt hier te zijn dat dit een wel erg sterke invulling is van het concept van validiteit. Er zijn ook zwakkere invullingen mogelijk. Kendler bijvoorbeeld bepaalt een valide diagnose als een diagnose

¹⁹ S.E. HYMAN, 'Can Neuroscience be Integrated into the DSM-V?', *Nature Reviews Neuroscience* 8/2007, pp. 725-732.

²⁰ Zo suggereert onderzoek naar de causale mechanismes van ADHD bijvoorbeeld dat deze stoornis eigenlijk een 'deficit in executive functions' inhoudt, maar dat dit enkel geldt voor één subtype van ADHD. Bij gevolg zou men kunnen argumenteren dat men eigenlijk de twee subtypes uit DSM-4 een verschillend label moeten toekennen. Zie: S. GOLDSTEIN and J.A. NAGLIERI, 'The School Neuropsychology of ADHD. Theory, Assessment and Intervention', *Psychology in the Schools* 45/2008, pp. 859-874.

²¹ N.C. ANDREASEN, 'The Validation of Psychiatric Diagnosis. New Models and Approaches (editorial)', *American Journal of Psychiatry* 152/1995, pp. 161-162.

die “werk doet in de wereld”.²² Volgens die opvatting is een diagnose valide wanneer men er iets belangrijks mee leert over een patiënt, bijvoorbeeld hoe die zal reageren op een bepaalde behandeling. Daarom stelt Kendler voor om ook de reactie op een bepaalde behandeling als criterium van validiteit te nemen.²³ Het concept van validiteit dat daarbij wordt gebruikt is veel pragmatischer en sluit aan bij de klinisch-psychiatrische traditie waarin men vooral verwacht dat een diagnose helpt bij het behandelen van patiënten. Validiteit lijkt dan niet veel meer te maken te hebben met het verwijzen naar echt bestaande entiteiten.

Hoe kunnen we tussen die verschillende visies op validiteit kiezen? Een suggestie van Hyman kan ons misschien op weg zetten. Hyman beweert immers dat een diagnose slechts valide is wanneer ze er een natuurlijke soort uitpikt.²⁴ Volgens die opvatting is een valide diagnose er een die soortgelijke stoornissen groepeerd en onderscheidingen aanbrengt tussen verschillende natuurlijke soorten.

2. NATUURLIJKE SOORTEN

Met natuurlijke soorten verwijst men in de filosofische literatuur doorgaans naar die soorten die echt bestaan, onafhankelijk van de manier waarop men erover denkt en dus ook onafhankelijk van onze (conventionele) classificerende praktijken.²⁵ Standaardvoorbeelden van

²² “Obtaining improved reliability was central to the development of operationalized diagnostic criteria and the rise of DSM-III. While subtle in its subforms (e.g. inter-rater, test-retest, etc.), it is nonetheless a far more straightforward concept than validity. Everyone wants a valid nosology, but there are many different possible meanings of that term. In its most simple form (at least as I see it — which requires that we reject some concepts such as ‘face’ validity), validity from a diagnostic perspective means that the diagnosis does ‘some work in the world’. That is, by knowing that a patient is in a diagnostic class we learn something of import.” Zie: K.S. KENDLER, Introduction, p. XIII, in: K.S. KENDLER and J. PARNAS, *Philosophical Issues in Psychiatry II: Nosology*, Oxford, Oxford UP, 2008.

²³ K.S. KENDLER, ‘Toward a Scientific Psychiatric Nosology. Strengths and Limitations’, *Archives of General Psychiatry* 47/1990, pp. 969-973.

²⁴ S.E. HYMAN, ‘The Diagnosis of Mental Disorders’.

²⁵ ‘Conventioneel’ en ‘kunstmatig’ worden in deze tekst vaak door elkaar gebruikt. De betekenissen overlappen niet helemaal in zoverre dat ‘kunstmatig’ meer lijkt te suggereren dat het onderscheid dat men maakt niet gerechtvaardigd is, want arbitrair. Conventionele soortonderscheidingen

dergelijke natuurlijke soorten zijn een chemische soort als ‘water’, een fysische soort als ‘elektron’ en eventueel een biologische soort als ‘tigger’.²⁶ Wat die soorten natuurlijk maakt is dat de individuen die met deze soorttermen benoemd worden van nature tot dezelfde soort behoren. Bij kunstmatige soorten daarentegen behoren de individuen tot dezelfde soort op basis van onze classificerende activiteit. Stel dat ik bijvoorbeeld een classificatiesysteem zou verzinnen waarbij er een categorie bestaat voor alle ‘best-zware’ dingen, kortweg BZ’s. De categorie BZ’s bevat alle dingen die tussen 82 en 104 kilogram wegen, en bevat dus zowel piano’s als sommige dolfijnen.²⁷ Hoewel de categorie van best-zware dingen erg duidelijke criteria heeft, en dus zal resulteren in een hoge betrouwbaarheid van het classificatiesysteem, behoren de individuen die er lid van zijn niet van nature tot die soort, maar enkel als gevolg van mijn arbitraire classificerende activiteit. Deze kunstmatige classificatie scheidt met andere woorden orde eerder dan dat het de orde die er al is weergeeft. Een classificatiesysteem dat onderscheidingen aanbrengt tussen natuurlijke soorten heeft dus in de eerste plaats *realisme* als doel, namelijk die onderscheidingen aan te brengen die

lijken daarentegen wel gerechtvaardigd te kunnen zijn. Dat onderscheid gebruiken we in deze tekst echter niet, en we gebruiken beide termen hier louter als het tegengestelde van natuurlijke soorten. Kunstmatige en conventionele soortonderscheidingen slagen er, ondanks mogelijke rechtvaardiging, niet in soorten te vatten die objectief bestaan onafhankelijk van onze wetenschappelijke theorieën, concepten, modellen of praktijken die bepalen wanneer iets tot dezelfde soort behoort en wanneer niet. De onafhankelijkheid waar het hier over gaat is bovendien geen causale maar een conceptuele onafhankelijkheid. Dit onderscheid is relevant, want binnen de psychiatrie zal er vaak een causale impact zijn van een diagnose op het gedrag van een patiënt. Dat soort causale interactie tussen een classificatiesysteem en de wereld ondermijnt echter niet noodzakelijk de mate waarin een classificatiesysteem echt bestaande soorten kan vatten.

²⁶ ‘Natuurlijke soort’ (*Natural Kind*) is synoniem voor ‘echte soort’ (*Real Kind*). Dat er binnen de filosofie nog steeds wordt gesproken over ‘natuurlijke’ soorten is deels het resultaat van de oorsprong van deze discussie binnen de filosofie van de biologie en de vraag naar de ‘natuurlijkheid’ van de onderscheidingen die men maakt tussen biologische soorten. Verder ligt de oorsprong van de term ‘*Natural Kind*’ in een ogenschijnlijke vergissing van Venn wanneer deze de term toeschrijft aan Mill, terwijl die net het onderscheid maakte tussen *Real Kinds* en *Natural Groupings*. Natuurlijke soort kan men voortaan dus als synoniem van echt bestaande soort lezen. Anders dan wat de eerste term zou kunnen suggereren, hoeven de eigenschappen die het bestaan van zo’n soort kenmerken dus geen biologische of fysische eigenschappen te zijn. Soorten die gekenmerkt worden door sociale eigenschappen kunnen, in principe tenminste, ook natuurlijke, want echt bestaande, soorten zijn.

²⁷ Voorbeeld aangepast uit: M.A. KHALIDI, *Natural Categories and Human Kinds. Classification in the Natural and Social Sciences*, New York, Cambridge UP, 2013.

overeenkomen met echt bestaande soorten.²⁸ Dat lijkt de achterliggende motivatie van diegenen die willen dat een classificatiesysteem verwijst naar nosologische entiteiten, of tenminste gebaseerd is op etiologie of pathofysiologie.

Maar waarom willen we eigenlijk dat een wetenschappelijk classificatiesysteem natuurlijke soorten vat? Vermoedelijk willen we onder meer — misschien enigszins naïef — dat wetenschap die ene correcte beschrijving van de werkelijkheid geeft. Maar er is meer aan de hand. Natuurlijke soorten zijn immers ook soorten die nuttig zijn voor de wetenschap. Epistemische activiteiten zoals generaliseren, verklaren, voorspellingen en inductieve redeneringen zullen enkel succesvol zijn als men verwijst naar soorten die echt bestaan.²⁹ Neem bijvoorbeeld de natuurlijke soort ‘zout’. Ik kan bijvoorbeeld generaliseren en zeggen dat alle zout oplost in water, maar ik kan ook voorspellend zeggen dat een stof zal oplossen in water als het zout is. Verder kan ik

²⁸ Men moet hier drie types realisme onderscheiden, namelijk realisme over natuurlijke soorten, metafysisch realisme over natuurlijke soorten als *sui generis* entiteiten en een ruimer wetenschappelijk realisme. Het eerste realisme over natuurlijke soorten houdt enkel de overtuiging in dat soorten echt bestaan en dat een classificatiesysteem die echt bestaande soorten kan onderscheiden. Het is echter niet nodig om daarbij een standpunt in te nemen over de diepere metafysische realiteit van die soorten, bijvoorbeeld dat het *sui generis* entiteiten zijn of dat ze eerder te reduceren zijn tot andere universalia. Verder hebben natuurlijke soorten traditioneel een belangrijke rol gespeeld in het ruimere wetenschappelijkrealismedebat. Als de extensies van wetenschappelijke termen zoals ‘water’ immers volledig bepaald worden door de wereld, en dus niet op een conventionele en theorieafhankelijke manier, dan lijkt incommensurabiliteit geen dreiging meer voor wetenschappelijke realisten. Opeenvolgende theorieën kunnen dan immers naar dezelfde natuurlijke soorten verwijzen. Men kan echter best realist zijn over natuurlijke soorten én over het feit dat wetenschap de beste manier is om natuurlijke soorten te ontdekken, zonder zich te verbinden tot alle kwesties waar wetenschappelijk realisme traditioneel mee wordt verbonden. Men kan bijvoorbeeld ontkennen dat wetenschap een ware beschrijving kan geven van onderliggende essenties of causale mechanismes, en de natuurlijkheid van een soort beperken tot haar ‘inductief potentieel’ of ‘projecteerbaarheid’. Voor een voorstel in die richting en een definitie van natuurlijke soorten in termen van ‘bare projectability’ (en echte regulariteit), zie: S. HÄGGQVIST, ‘Kinds, Projectibility and Explanation’, *Croatian Journal of Philosophy* 5/2005, pp. 71-87.

²⁹ De interesse in natuurlijke soorten is daarom vaak het resultaat van de zoektocht naar een a-posteriorirechtaardiging van wetenschappelijke methodes, waaronder inductie, en dus deel van een naturalistische epistemologie. Voor de relatie tussen natuurlijke soorten, wetenschappelijk realisme en een naturalistische epistemologie, zie: R. BOYD, ‘Realism, Anti-Foundationalism and the Enthusiasm for Natural Kinds’, *Philosophical Studies* 61/1991, pp. 127-148. Voor een voorbeeld van een discussie over natuurlijke soorten vanuit een naturalistische epistemologie, zie: H. KORNBLITH, *Inductive Inference and Its Natural Ground. An Essay in Naturalistic Epistemology*, Cambridge (MA), MIT Press, 1993.

verwijzen naar het feit dat die stof zout is, en wat kenmerkend is voor alle zout, wanneer ik wil verklaren hoe het komt dat die oplost in water. Natuurlijke soorten zoals zout of water worden immers gedefinieerd aan de hand van een specifieke eigenschap zoals 'bestaan uit H₂O' of 'bestaan uit NaCl', maar op basis van de resulterende classificatie kent men ook heel wat andere kenmerken van de leden van die soort. Iets gelijkaardigs kan men niet zeggen over kunstmatige soorten. Het enige wat men weet over de individuen die behoren tot de soort van 'best-zware' dingen is dat ze de eigenschap hebben op basis waarvan de soort werd gedefinieerd, namelijk dat ze tussen 82 en 104 kilogram wegen. Verder valt er geen enkele eigenschap van de leden van die soort te verklaren of te voorspellen. Natuurlijke soorten zijn dus nuttig voor de wetenschap en daarom heeft een classificatiesysteem dat natuurlijke soorten tracht te onderscheiden ook een *pragmatisch* doel. Valide diagnoses zijn erg handige instrumenten. Dat lijkt de achterliggende motivatie te zijn van Kendlers claim dat een valide classificatie 'werk doet in de wereld'. Doordat een classificatie natuurlijke soorten onderscheidt, wordt een zorgverlener niet telkens opnieuw geconfronteerd met individuele problemen waarbij steeds naar een unieke oorzaak en remedie moet worden gezocht. Hij/zij ziet daarentegen individuele varianten van soorten psychiatrische stoornissen die beschreven zijn en die toelaten te voorspellen wat de oorzaak van de stoornis is of wat de effectiefste behandeling zal zijn. Ook onderzoekers verwachten dat een classificatiesysteem verwijst naar natuurlijke soorten, zodat gegevens over een beperkte groep ook gegeneraliseerd kunnen worden naar iedereen die op basis van die classificatie dezelfde stoornis heeft.

Natuurlijke soorten hebben dus twee belangrijke kenmerken. In de eerste plaats bestaan ze echt, wat wil zeggen dat de individuele leden van nature tot de soort behoren. Een psychiatrisch classificatiesysteem moet dus beogen die soorten te vatten die tenminste op een of andere manier een bestaan hebben dat onafhankelijk is van dat systeem. Tegelijkertijd zijn natuurlijke soorten nuttig voor de wetenschap omdat ernaar verwijzen ervoor zorgt dat men heel wat eigenschappen kan voorspellen of verklaren. Een classificatiesysteem moet dus ook beogen die onderscheidingen aan te brengen die nuttig zijn. Maar wat is de

relatie tussen deze twee doelen? In een bekend artikel argumenteren Kendell en Jablensky dat de validiteit en het nut van een diagnose twee erg verschillende concepten zijn, en dat hoewel DSM-categorieën vaak erg nuttig zijn om etiologie, prognose of de reactie op een behandeling te voorspellen, ze daarom nog geen diagnostische validiteit bezitten.³⁰ Aangezien we ondertussen weten dat een valide diagnose verwijst naar natuurlijke soorten, betekent dit eigenlijk dat Kendell en Jablensky één van de twee kenmerken van natuurlijke soorten primair achten, terwijl ze het andere kenmerk — het nut — deels opzij schuiven. Een valide classificatiesysteem is volgens hen voornamelijk een classificatiesysteem dat stoornissen groepeerd in soorten die bestaan onafhankelijk van dat particuliere classificatiesysteem. Nu zijn er misschien ook nog wel andere indelingen in soorten die nuttig kunnen zijn, maar dat zijn slechts conventionele onderscheidingen en die zijn dus niet valide.

In wat volgt zal ik argumenteren dat dit onderscheid tussen validiteit en nut het resultaat is van een foutieve opvatting over wat natuurlijke soorten zijn. Men kan validiteit en nut niet zomaar gelijkstellen, maar ook niet zomaar ontkoppelen. Valide soortonderscheidingen zijn immers altijd nuttig, al betekent dit niet dat alle nuttige soortonderscheidingen valide zijn. Om dit te verduidelijken bespreek ik twee theorieën over natuurlijke en psychiatrische soorten, essentialisme en pragmatisme, die elk een van de twee bovenstaande kenmerken — natuurlijkheid en nut — primair achten. Vervolgens toon ik aan dat zowel essentialisme als pragmatisme niet voldoen als theorie van natuurlijke of psychiatrische soorten. In het volgende deel stellen we dan een theorie over natuurlijke soorten voor die toont hoe beide kenmerken, natuurlijkheid en nut, elkaar in sommige gevallen wel degelijk impliceren, en dus uitlegt waarom zowel het realistische als pragmatische doel van een classificatie in bepaalde gevallen wordt vervuld door te verwijzen naar dezelfde soorten.

³⁰ R. KENDELL and A. JABLENSKY, 'Distinguishing between the Validity and Utility of Psychiatric Diagnoses', *American Journal of Psychiatry* 160/2003, pp. 4-12.

3. ESSENTIALISME EN PRAGMATISME

Wanneer een diagnose een hypothese inhoudt over natuurlijke soorten, hebben we in de eerste plaats een theorie nodig over wat natuurlijke soorten zijn als we willen weten wat een diagnose kan valideren. Twee kenmerken van natuurlijke soorten hebben we al besproken, namelijk dat ze echt bestaan en nuttig zijn. Maar dat is nog erg vaag. Daarom mogen we van een theorie van natuurlijke soorten (en dus validiteit) verwachten dat die twee dingen doet. In de eerste plaats moet de theorie richtlijnen geven voor het groeperen van individuen in die soorten die echt bestaan en moet ze verklaren waarom net die criteria belangrijk zijn voor het bestaan van een soort. In de tweede plaats moet zo'n theorie ook kunnen verklaren waarom een wetenschappelijk classificatiesysteem dat verwijst naar soorten met die kenmerken succesvol zal zijn in het voorspellen en verklaren van eigenschappen.

Essentialisme is zo'n theorie over wat natuurlijke soorten zijn. Volgens deze theorie is een soort een natuurlijke soort wanneer de individuen die lid zijn van de soort allemaal een noodzakelijke en voldoende eigenschap delen, of een kleine verzameling van eigenschappen, die de soort definieert. Die eigenschap of verzameling van eigenschappen is de essentie van de soort en maakt een individu tot een lid van de soort. Meestal voegt men daar nog de voorwaarde aan toe dat die essentie een intrinsieke of onderliggende eigenschap is die een heleboel andere, meer oppervlakkige, eigenschappen van de soort veroorzaakt.³¹ Volgens deze theorie is water bijvoorbeeld een natuurlijke soort omdat 'bestaan uit H₂O' de microstructurele eigenschap is die water definieert en die heel wat andere kenmerken van water, zoals dat het vloeibaar en kleurloos is, veroorzaakt.³² Een dergelijk essentialisme vindt men in de psychiatrie terug in Kraepelins theorie over psychiatrische stoornissen als entiteiten. Die entiteiten kunnen immers worden gedefinieerd op basis van een specifieke etiologie en pathofysiologie, die de andere eigenschappen

³¹ Zie bijvoorbeeld B. ELLIS, *Scientific Essentialism*, Cambridge UP, 2001. Zie ook: T.E. WILKERSON, 'Natural Kinds', *Philosophy* 63/1988, pp. 19-42.

³² Voor een goede kritiek op de definitie van water als H₂O, zie: J. VAN BRAKEL, 'The Chemistry of Substances and the Philosophy of Natural Kinds', *Synthese* 69/1986, pp. 291-324.

van de stoornis, zoals specifieke symptomen en het verdere verloop ervan, veroorzaken.

Maar voldoet deze theorie van natuurlijke soorten aan onze beide desiderata? Op het eerste gezicht wel. Ten eerste impliceert essentialisme erg duidelijke metafysische voorwaarden waaraan soorten moeten voldoen om natuurlijk te zijn. Alle leden van een soort moeten immers een unieke eigenschap delen die andere eigenschappen van de soort veroorzaakt. Wanneer de validiteit van een classificatiesysteem zoals gezegd afhankelijk is van de mate waarin een diagnose verwijst naar natuurlijke soorten, bestaat het valideren van diagnostische labels er dus in aan te tonen dat aan deze metafysische voorwaarden is voldaan. De criteria van validiteit die Robins en Guze voorstellen beogen daarom vooral aan te tonen dat clusters van symptomen de uitdrukking zijn van eenzelfde onderliggende essentie die strikt onderscheiden kan worden van andere stoornissen.³³

Het is duidelijk waarom essentialisten nu net deze metafysische voorwaarden belangrijk achten om van een natuurlijke, echt bestaande soort te kunnen spreken. Als natuurlijke soorten essenties hebben, moeten er immers geen conventionele beslissingen genomen worden over de soorten die men onderscheidt in het classificatiesysteem. Er is immers maar één juiste classificatie die soorten onderscheidt op basis van (onderliggende) essenties. De theoretische achtergrond of de wetenschappelijke doelen waarvoor men een classificatiesysteem zou willen gebruiken, wat men er bijvoorbeeld mee wil voorspellen of verklaren, kan dus geen invloed hebben op de onderscheidingen die men aanbrengt. Er zijn ook geen randgevallen die men door conventionele regels moet oplossen. Elke soort heeft immers op basis van de definiërende essentie discrete, natuurlijke grenzen. Volgens het essentialisme ligt de validiteit en natuurlijkheid van een classificatiesysteem dus in het volledig niet-conventionele karakter van de onderscheidingen. Een diagnose bevat in dat geval de hypothese dat de stoornis die wordt gediagnosticeerd op geen enkele manier op conventionele gronden berust maar enkel de orde in de werkelijkheid zelf weergeeft. Vandaar dat Kendell en

³³ E. ROBINS and S.B. GUZE, 'Establishment of Diagnostic Validity in Psychiatric Illness'.

Jablensky zo'n strikt onderscheid zien tussen validiteit en nut en dat het valideren van een classificatiesysteem er volgens hen vooral op neer komt aan te tonen dat er een niet-conventioneel onderscheid bestaat tussen verschillende stoornissen. Er zijn misschien nog wel andere onderscheidingen die enigszins nuttig kunnen zijn, maar in zoverre dat ten minste deels conventionele onderscheidingen zijn, kunnen ze niet valide zijn.

Verder lijkt essentialisme ook te voldoen aan de tweede verwachting die we hebben van een theorie van natuurlijke soorten. Een natuurlijke soort is volgens deze theorie immers nuttig om eigenschappen te voorspellen en te verklaren omdat alle leden van de soort een identieke eigenschap (of een verzameling van unieke eigenschappen) delen die deze andere eigenschappen van de soort veroorzaken.

Hoewel het essentialisme op het eerste gezicht *lijkt* te voldoen aan de twee desiderata, wordt het essentialisme in de psychiatrie met een groot probleem geconfronteerd. Immers, als we akkoord zouden gaan dat soorten slechts natuurlijk zijn in het geval dat de individuele leden eenzelfde onderliggende essentie delen, dan moeten we waarschijnlijk concluderen dat psychiatrische soorten geen natuurlijke soorten zijn. Verschillende auteurs hebben geargumenteed dat hoe meer we leren over de oorzaken van psychiatrische stoornissen, hoe duidelijker het wordt dat we moeten spreken over complexe oorzaken die bestaan uit veel verschillende risicofactoren op een aantal verschillende niveaus, zoals genetische, moleculaire, neuronale, psychologische, sociale en culturele factoren.³⁴ Het feit dat de DSM niet classificeert op basis van specifieke en categoriaal onderscheiden entiteiten of oorzaken komt dus niet omdat we die essenties nog niet kennen, maar omdat dergelijke eenvoudige etiologische essenties of eventueel andere neurobiologische essenties er gewoonweg niet zijn.

Dit opent twee opties. Ten eerste zou men kunnen vasthouden aan het essentialisme over natuurlijke soorten en concluderen dat er dus

³⁴ D. BOLTON, 'Classification and Causal Mechanisms. A Deflationary Approach to the Classification Problem', in: K.S. KENDLER and J. PARNAS, *Philosophical Issues in Psychiatry II: Nosology*, pp. 6-11. Zie ook: S.E. HYMAN, 'Can Neuroscience be Integrated into the DSM-V?'

geen natuurlijke soorten bestaan in de psychiatrie. Ten tweede zou men echter ook het essentialisme over natuurlijke soorten kunnen verwerpen. Er zijn mijns inziens goede redenen om deze tweede optie te verkiezen en het essentialisme over natuurlijke soorten te verwerpen.

Ten eerste zijn de essentialistische criteria voor het bestaan van een soort onnodig sterk. Het leek in eerste instantie erg duidelijk waarom het delen van een (intrinsieke) essentie werd voorgesteld als het criterium voor het natuurlijke, echte bestaan van een soort. In dat geval moeten er immers geen conventionele beslissingen worden genomen bij het classificeren. Maar niet alle conventionaliteit ondermijnt de natuurlijkheid van een soort. Zo impliceert het feit dat er een keuze gemaakt moet worden over welke onderscheidingen men wil vatten met een classificatie niet dat men geen echte, natuurlijke onderscheidingen vat. Dat type conventionaliteit impliceert enkel dat een classificatie niet natuurlijk is als men er bij voorbaat van uitgaat dat er slechts één juiste classificatie bestaat.³⁵ Dat is echter een metafysische aanname die niet gerechtvaardigd lijkt. De bovengenoemde complexiteit van psychiatrische stoornissen toont niet zozeer dat er geen natuurlijke classificatie mogelijk is, maar eerder dat er een overvloed aan natuurlijke soortonderscheidingen is waarop men om verschillende redenen kan focussen. Een classificatiesysteem kan met andere woorden best echt bestaande soorten vatten zelfs als het enigszins conventioneel is wélke soorten men wil vatten. Verder vermijdt essentialisme ook dat er grensgevallen zijn waarvan het niet duidelijk is tot welke soort die van nature behoren. Maar ook een continu onderscheid tussen soorten betekent niet dat zo'n onderscheiding geen echt bestaande soorten kan vatten. Zo worden in de chemie isomeren onderscheiden op basis van hun

³⁵ Van Brakel lijkt ook aan te nemen dat er slecht een beperkt aantal natuurlijke soorten kunnen bestaan of dat het concept anders zijn betekenis verliest, wanneer hij zegt dat: "Op grond van deze voorbeelden zal ik concluderen dat *als* er natuurlijke soorten zijn, er dan net zo veel zijn als *wij* willen en dus dat er geen *natuurlijke* soorten bestaan." Die gevolgtrekking lijkt mij echter niet gerechtvaardigd. Wat ik verderop tracht aan te tonen is dat de belangrijkste betekenis van natuurlijke soorten overeind blijft, ook als het (op een bepaalde manier) afhankelijk is van een wetenschappelijke praktijk of interesse welke onderscheidingen men maakt. Zie: J. VAN BRAKEL, 'Natuurlijke soorten bestaan niet', in: J. VAN BRAKEL and D. RAVEN (Red.), *Realisme en waarheid*, Assen/Maastricht, Van Gorcum, 1991, p. 126.

innerlijke structuur, wat geen discreet maar enkel een gradueel onderscheid oplevert op basis van internucleaire afstand en de hoeken tussen verbindingen.³⁶ Toch is het feit dat er slechts een gradueel onderscheid bestaat geen reden om aan te nemen dat isomeren geen echt bestaande soorten zijn, aangezien men met die classificatie heel wat eigenschappen betrouwbaar kan voorspellen en verklaren. Essentialisme voldoet dus niet aan de eerste verwachting die we hebben van een theorie van natuurlijke soorten, aangezien er geen goede rechtvaardiging is om net die metafysische criteria als constitutief voor de natuurlijkheid en het bestaan van een soort te beschouwen.

Als gevolg van die onnodig sterke gelijkstelling van het natuurlijke bestaan van een soort met niet-conventionaliteit, voldoet essentialisme ook niet aan onze tweede verwachting van een theorie over natuurlijke soorten. De theorie kan immers niet verklaren waarom bepaalde wetenschappelijke onderscheidingen die niet op essentiële verschillen berusten toch inductief potentieel hebben. En dat is wel degelijk het geval. Kendell en Jablensky claimen dat een nuttig classificatiesysteem dat ons toelaat verschillende eigenschappen te voorspellen toch niet valide is als het enigszins conventioneel is en dus niet verwijst naar soorten met een onderliggende essentie. Maar wat verklaart er dan dat we toch heel wat eigenschappen kunnen voorspellen met zo'n diagnose?

Dit probleem met de essentialistische theorie van natuurlijke soorten is echter niet beperkt tot de psychiatrie. Ook in veel andere wetenschappelijke domeinen gebruikt men categorieën die evenmin verwijzen naar soorten met onderliggende essenties en die dus enigszins conventioneel zullen zijn. Zo heeft een ziekte als artrose geen etiologische essentie en hebben biologische soorten ook geen noodzakelijke en voldoende eigenschappen.³⁷ We hebben bovendien al vermeld dat ook in de chemie graduele classificaties bestaan. In de fysica kan men dan

³⁶ R.F. HENDRY, 'Elements, Compounds, and Other Chemical Kinds', *Philosophy of Science* 73/2006, pp. 864-875.

³⁷ N. WILLIAMS, 'Arthritis and Nature's Joints', in: J.K. CAMPBELL, M. O'ROURKE and M. SLATER (Eds.), *Carving Nature at its Joints. Natural Kinds in Metaphysics and Science*, Cambridge, MIT Press, 2011. Zie ook: J. DUPRÉ, *The Disorder of Things. Metaphysical Foundations of the Disunity of Science*, Cambridge (MA), Harvard UP, 1993.

weer kiezen om nuclides te groeperen op basis van atoomnummer of op basis van massagetal, afhankelijk van welke eigenschappen men wil voorspellen.³⁸ Nu zou men nog steeds kunnen vasthouden aan essentialisme over natuurlijke soorten en accepteren dat er maar erg weinig echt natuurlijk soorten bestaan, zoals sommige filosofen doen.³⁹ Het resultaat is echter dat essentialisme duidelijk niet voldoet aan het tweede desideratum voor een theorie van natuurlijke soorten. Het blijft dan immers onverklaard hoe het komt dat verwijzingen naar soorten in al deze wetenschappen, inclusief de psychiatrie, nuttig kunnen zijn voor inductie en verklaring.

Peter Zachar lijkt in eerste instantie de juiste conclusie te trekken uit het feit dat psychiatrische soorten geen essenties hebben, namelijk dat classificeren in de psychiatrie een pragmatische zaak is.⁴⁰ Als er niet enkel op basis van inherente essentiële kenmerken kan geclassificeerd worden, betekent dit volgens Zachar dat er daarbij noodzakelijk ook externe (nuts-)overwegingen meespelen. Ook bij andere wetenschappen, zoals de chemie, waarvan men vaak verwacht dat die enkel op basis van inherente kenmerken classificeren, spelen zulke overwegingen een rol. Zachars pragmatisme is een reflectie van het inzicht dat de complexiteit van de werkelijkheid resulteert in het belang van allerlei praktische overwegingen bij het classificeren, en dat dit zeker in het geval van psychiatrische soorten ook zo is.

Beslissen wat als praktisch geldt, is ingewikkeld. Met betrekking tot het categoriseren van psychiatrische stoornissen moeten we met verschillende zaken rekening houden, waaronder maar niet uitsluitend beschikbare behandelingen; mogelijke managementstrategieën; de effecten van het labelen; het maximaliseren van juist-positieven en juist-negatieven bij het identificeren; het bewerkstelligen van homogeniteit binnen een categorie voor het creëren van groepen in experimenteel onderzoek; het ontdekken van etiologische scenario's (vooral voor spectrumstoornissen); het in kaart brengen van

³⁸ M.A. KHALIDI, *Natural Categories and Human Kinds*.

³⁹ B. ELLIS, *Scientific Essentialism*.

⁴⁰ P. ZACHAR, 'Psychiatric Disorders are not Natural Kinds', *Philosophy, Psychiatry, Psychology* 7/2000, pp. 167-182. Zie ook: ID., 'The Practical Kinds Model as a Pragmatist Theory of Classification', *Philosophy, Psychology and Psychiatry* 9/2003, pp. 219-227. Zie verder: ID., 'Validity, Utility and Reality. Explicating Schaffner's Pragmatism', in: K.S. KENDLER and J. PARNAS, *Philosophical Issues in Psychiatry II. Nosology*, pp. 190-195.

tijdsbelopen: het voorspellen van een prognose; het bekomen van coherentie met basiswetenschap in de genetica, fysiologie en psychologie; zowel klinisch informatief als makkelijk te gebruiken zijn; en voldoen aan verscheidene psychometrische standaarden zoals betrouwbaarheid en validiteit. Op een bepaald niveau zijn dit allemaal praktijken. We doen dingen met leden van categorieën. We interageren ermee en op basis van die interactie leren we hoe te denken over die categorie en hoe ze te gebruiken.⁴¹

Zachar houdt wel vast aan het essentialisme over natuurlijke soorten maar dat betekent volgens hem niet dat men antirealist moet zijn over louter praktische soorten, enkel dat die soorten niet de ene juiste classificatie zijn van de werkelijkheid. Pragmatisch zijn over het classificeren van psychiatrische stoornissen betekent eerder dat men geen strikt onderscheid meer ziet tussen validiteit en nut.⁴² Zoals Zachar zegt over wetenschappelijke theorieën en modellen: hun validiteit ligt in hun nut.⁴³ Een valide diagnose verwijst dus gewoon naar een soort die om allerlei redenen nuttig is, een praktische soort. De criteria waaraan een valide classificatiesysteem moet voldoen zijn dus een hele hoop praktische overwegingen die bepalen of die bepaalde indeling van de wereld nuttig is of niet.

Hoewel dit pragmatisme erg interessant is, is er ook een belangrijke reden om er niet mee akkoord te gaan. Zachars essentialisme over natuurlijke soorten is om redenen die we reeds hebben besproken een te sterk criterium, maar daartegenover staat dat praktisch nut een veel te zwak criterium is voor validiteit. Door het praktische nut van een soort als enige criterium van validiteit te accepteren, gaat er immers een belangrijk onderscheid verloren. Een classificatie kan om allerlei redenen nuttig zijn. Zo kan een classificatie nuttig zijn omdat het de reactie op een behandeling voorspelt, maar ook gewoon omdat het eenduidige communicatie mogelijk maakt. In het eerste geval kan een classificatie

⁴¹ P. ZACHAR, 'The Practical Kinds Model as a Pragmatist Theory of Classification' (eigen vertaling).

⁴² Andere filosofen nemen daarentegen een pragmatischer houding in tegenover natuurlijke soorten zelf en lijken natuurlijke soorten gelijk te stellen aan die soorten die nuttig zijn voor de wetenschap. Voor een voorstel dat in die richting gaat, zie: M. ERESHEFSKY and T. REYDON, 'Scientific Kinds', *Philosophical Studies*, forthcoming. Of men nu validiteit of natuurlijkheid gelijkstelt aan wetenschappelijk nut, het probleem dat we belichten blijft hetzelfde.

⁴³ P. ZACHAR, 'Psychiatric Disorders are not Natural Kinds'.

maar echt nuttig zijn, en dus een reactie op een behandeling voorspellen, als het wel degelijk een reëel onderscheid vat. Een conventionele keuze om te focussen op het voorspellen van de reactie op een behandeling, eerder dan het voorspellen van familiale aggregatie, zal zo'n classificatie niet minder valide (en dus in mijn terminologie: natuurlijk) maken. Maar het tweede praktische doel, het mogelijk maken van eenduidige communicatie, kan ook bereikt worden zonder zo'n relatie tot de werkelijkheid. Ook een volledig conventionele onderscheiding tussen psychiatrische soorten kan communicatie mogelijk maken, zolang het gestoorde gedrag maar duidelijk is beschreven. In dat geval kan men misschien wel zeggen dat eenduidige communicatie mogelijk maken een overweging is die men in acht moet nemen bij het opstellen van een classificatie, maar dat betekent niet dat het bereiken van dát doel het classificatiesysteem ook valider zal maken. Zo is ook de vraag of een classificatiesysteem 'makkelijk te gebruiken is' misschien wel relevant bij het opstellen van een classificatiesysteem, maar lijkt het succes daarvan niet op de juiste manier af te hangen van het vatten van de werkelijkheid om het een criterium van validiteit te noemen. Categoriele onderscheidingen zijn in sommige gevallen makkelijker te gebruiken (en betrouwbaarder) dan dimensionele onderscheidingen, maar in het geval waarbij er werkelijk een dimensioneel onderscheid bestaat lijkt zo'n overweging eerder de validiteit en natuurlijkheid van een classificatiesysteem te ondermijnen.

Een classificatiesysteem kan met andere woorden om verschillende redenen nuttig zijn, maar niet al die redenen maken het ook valider. Net zoals men het natuurlijke bestaan van een soort niet mag gelijkstellen aan de afwezigheid van elke vorm van conventionaliteit, mag men validiteit niet gelijkstellen aan praktisch nut. Soms kan een volledig conventioneel en arbitrair onderscheid immers ook nuttig zijn om bepaalde doelen te bereiken. Zachar beweert het volgende: "The utility of the pragmatists is not 'expedience' or 'profit'".⁴⁴ Maar hoewel hij uitgaat van zo'n onderscheid, laat eigenlijk niets in zijn pragmatische theorie toe om een dergelijk onderscheid te maken tussen verschillende

⁴⁴ Id., 'Utility and Reality'. Explicating Schaffner's Pragmatism', p. 190.

manieren waarop een classificatie nuttig kan zijn. Als het bijvoorbeeld om economische redenen nuttig is walvissen te classificeren als vissen, zou men immers binnen een pragmatische theorie moeten zeggen dat dit de classificatie valide maakt.⁴⁵ Er is binnen deze theorie immers geen ander criterium voorhanden om een onderscheid te maken tussen nuttige maar conventionele soorten, en nuttige valide soorten. Kortom, Zachars pragmatische theorie over classificatie biedt te zwakke criteria voor de validiteit van een soort en te strikte (essentialistische) criteria voor de natuurlijkheid ervan.

4. CAUSAAL-EPISTEMISCHE SOORTEN

Een derde theorie over het classificeren in (natuurlijke) soorten is die van Richard Boyd. Om uit te leggen waarom biologische soorten wel degelijk natuurlijke soorten zijn, ook al hebben ze geen essenties, argumenteert hij dat natuurlijke soorten *Homeostatic Property Clusters* zijn, kortweg HPC's.⁴⁶ De idee achter deze theorie is dat leden van biologische soorten ('tigers', 'bontbekplevieren', 'vingerhoedskruid') misschien geen noodzakelijke en voldoende eigenschap delen, maar dat het toch niet toevallig is dat ze wel erg veel gelijkaardige kenmerken hebben. Leden van een biologische soort delen een cluster van eigenschappen, namelijk een set van eigenschappen die op stabiele wijze steeds samen voorkomen. Maar dat clusteren gebeurt niet toevallig. Er zijn allerlei oorzaken die de eigenschappen van een biologische soort laten clusteren, bijvoorbeeld wanneer een natuurlijke barrière voortplanting tussen twee groepen verhindert en zo resulteert in reproductieve isolatie. Een soort is natuurlijk wanneer bij de leden ervan eenzelfde mechanisme ervoor zorgt dat de typische eigenschappen van de soort op stabiele wijze samen voorkomen.

⁴⁵ J. DUPRÉ, *Humans and Other Animals*, New York, Oxford UP, 2002.

⁴⁶ R. BOYD, 'What Realism Implies and What It Does Not', *Dialectica* 43/1989, pp. 5-29. Zie verder: ID., 'Realism, Anti-Foundationalism and the Enthusiasm for Natural Kinds'. En ook: ID., 'Homeostasis, Species and Higher Taxa', in: R.A. WILSON, *Species. New Interdisciplinary Essays*, Cambridge, MIT Press, pp. 141-186, 1999.

Deze theorie is erg verschillend van het essentialisme. Er worden immers veel minder metafysische voorwaarden gesteld vooraleer een soort natuurlijk zou kunnen zijn. In de eerste plaats moeten leden van een soort geen noodzakelijke en voldoende eigenschap delen. Geen van de oorzaken die samen het mechanisme vormen dat de eigenschappen van een soort laat clusteren, is noodzakelijk of voldoende. Dat betekent ook dat leden van de soort niet allemaal exact dezelfde of evenveel van de eigenschappen van dat mechanisme hebben. Leden van een soort kunnen dus ook in meer of mindere mate tot de soort behoren.⁴⁷ Ten tweede hoeven eigenschappen van het mechanisme ook niet onderliggend of intrinsiek te zijn. Eigenlijk is er in deze theorie geen onderscheid meer tussen onderliggende en oppervlakkige oorzaken. In sommige gevallen is er een afzonderlijk mechanisme dat ervoor zorgt dat andere eigenschappen clusteren, maar soms is die cluster eigenschappen zelf het mechanisme dat zichzelf in stand houdt. Eigenschappen van het mechanisme hoeven verder ook niet meer intrinsiek te zijn, maar kunnen relationeel zijn. Boyd geeft zelf het voorbeeld van een relationele eigenschap als reproductieve isolatie. Maar dat impliceert ook dat natuurlijke soorten niet tijdloos of universeel hoeven te zijn, aangezien de omgeving deel kan uitmaken van het mechanisme dat eigenschappen laat clusteren. Toegepast op de psychiatrie betekent dit dat culturele omstandigheden, en zelfs de praktijk van het labelen zelf, in tegenstelling tot wat Hacking beweert, een causale impact kunnen hebben op de individuen die worden gediagnosticeerd zonder dat dit het natuurlijke, echte bestaan van psychiatrische soorten zou ondermijnen.⁴⁸ Die culturele invloeden kunnen immers deel uitmaken van het causale mechanisme dat ervoor zorgt dat eigenschappen van stoornissen op stabiele wijze clusteren.

⁴⁷ Disjunctieve soorten waarbij individuen geen enkele eigenschap moeten delen zijn echter uitgesloten. Het disjunctieve karakter ondermijnt immers het inductieve potentieel van de soort. Zie: M.A. KHALIDI, *Natural Categories and Human Kinds*.

⁴⁸ Voor het onderscheid tussen causale en conceptuele onafhankelijkheid, zie voetnoot 26. I. HACKING, 'Making Up People', in: T. HELLER, M. SOSNA and D. WELLBERRY (Eds.), *Reconstructing Individualism*, Stanford (CA), Stanford UP, 1986, pp. 222-236.

Ook een recent artikel van Kendler, Zachar en Craver volgt in sterke mate het voorstel van Boyd.⁴⁹ Zij gebruiken diens theorie om psychiatrische soorten te definiëren als *Mechanistic Property Clusters* (MPC). Psychiatrische stoornissen worden daarbij gedefinieerd op basis van mechanismen die op verschillende niveaus ageren en interageren om de belangrijkste eigenschappen van stoornissen te veroorzaken. Zij erkennen daarmee het belang van heel verschillende oorzaken (evolutionaire, genetische, fysiologische, psychologische, sociale) die allemaal deel kunnen uitmaken van dat netwerk van causale mechanismen. Ook symptomen zelf kunnen bovendien deel uitmaken van zo'n mechanisme, bijvoorbeeld wanneer bij een depressie het symptoom slapeloosheid zelf ook vermoeidheid veroorzaakt.

Er is echter ondertussen ook wel wat kritiek gekomen op Boyds theorie van natuurlijke soorten.⁵⁰ Zo lijkt er bij chemische soorten bijvoorbeeld niet altijd sprake van een mechanisme. Ik definieer natuurlijke soorten hier als causaal-epistemische soorten, omdat dit vooral het achterliggende idee van Boyd vat en toont waarom deze theorie te verkiezen is boven zowel essentialisme als pragmatisme.⁵¹ Natuurlijke soorten zijn causaal-epistemische soorten omdat ze epistemisch nuttig zijn doordat ze de causale structuur van de wereld vatten. Dat is de essentie van Boyds zogenaamde accommodatiethesis: "Kinds useful for induction or explanations always must 'cut the world at its joints' in this sense: successful induction and explanation always requires that we accommodate our categories to the causal structure of the world."⁵²

⁴⁹ K.S. KENDLER, P. ZACHAR and C. CRAVER, 'What Kinds of Things are Psychiatric Disorders?', *Psychological Medicine* 41/2011, pp. 1143-1150.

⁵⁰ M.A. KHALIDI, *Natural Categories and Human Kinds*. Zie ook: M.H. SLATER, *Are Species Real? An Essay on the Metaphysics of Species*, Basingstoke/New York, Palgrave Macmillan, 2013.

⁵¹ Khalidi spreekt over natuurlijke soorten als epistemische soorten, en over zijn theorie als een eenvoudige causale theorie over natuurlijke soorten. De theorie van soorten als causaal-epistemische soorten is dus schatplichtig aan de zijne, die zelf weer een erfgenaam is van Boyds theorie. Zie: M.A. KHALIDI, *Natural Categories and Human Kinds*. Magnus spreekt over naturalistisch-pragmatisme, maar ik ga niet akkoord met het gebruik van de term 'pragmatisme' als criterium voor natuurlijkheid. Zie P.D. MAGNUS, *Scientific Enquiry and Natural Kinds, From Planets to Mallards*, Basingstoke/New York, Palgrave Macmillan, 2012.

⁵² Boyd benadrukt, correct volgens mij, dat deze definitie zowel door wetenschappelijke realisten als antirealisten aanvaard kan worden. Als men 'causale structuur' leest vanuit een regulariteits-theorie over causaliteit vereist de natuurlijkheid van een soort niet meer dan dat een classificatie

Een psychiatrische diagnose houdt dus de hypothese in dat die diagnose epistemisch nuttig is doordat ze de causale structuur van de wereld vat. De kwalificatie ‘epistemisch’ duidt misschien op een wat vage onderscheiding, maar verwijst naar die manieren waarop een classificatie nuttig kan zijn, zoals verklaren en voorspellen, waarbij het succes afhankelijk is van het vatten van de causale structuur van de werkelijkheid. Ook andere praktische overwegingen kunnen van belang zijn bij het opstellen van een classificatiesysteem, zoals eenduidige communicatie mogelijk maken of resulteren in betrouwbare diagnoses, maar een diagnose zal niet valide zijn doordat het op die manieren nuttig is. Verder kan men ‘causale structuur’ op erg verschillende manieren invullen. Zo spreken Boyd zelf en ook Kendler en collega’s over *mechanismes* in de biologie en psychiatrie, maar dat is niet noodzakelijk.⁵³ Hier wordt geen specifieke invulling van causaliteit verdedigd, omdat zoiets mijns inziens niet mogelijk is. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk waarom men zou aannemen dat steeds hetzelfde causale kenmerk, zoals tegenfeitelijke afhankelijkheid of de aanwezigheid van een mechanisme of proces, het bestaan van een soort en het nut van soortonderscheidingen zou funderen. Men kan daarentegen beter begrijpen wat natuurlijke soorten zijn en hoe we succesvol redeneren door te verwijzen naar soorten, als men pluralist is over causaliteit. Causaal pluralisme is echter geen eenduidige term, en kan op erg verschillende filosofische posities slaan. Een verdere verdediging van dit pluralistische voorstel over de ontologische grond van natuurlijke soorten valt daarom buiten het opzet van dit artikel.

Essentialisten over natuurlijke soorten zullen echter argumenteren dat het metafysisch criterium van causaliteit in ieder geval veel te zwak is om het natuurlijk bestaan van een soort te waarborgen, en dat zo’n soort dus niet de orde van de wereld zelf weergeeft. Om redenen die we al besproken hebben is deze kritiek onterecht. Het natuurlijke bestaan

projecteerbaar is door een echte regulariteit te vatten. Men kan met andere woorden beweren dat men natuurlijke, en niet louter conventionele onderscheidingen vat, zonder (verklarende) onderliggende mechanismes correct te kunnen beschrijven. Zie: R. BOYD, ‘Realism, Anti-Foundationalism and the Enthusiasm for Natural Kinds’.

⁵³ S. HÄGGQVIST, ‘Kinds, Projectibility and Explanation’.

van een soort ligt namelijk niet zomaar in het volledig niet-conventionele karakter ervan, maar in het feit dat het clusteren van de eigenschappen die de soort kenmerken veroorzaakt wordt door de wereld. Het is dus niet zo dat bepaalde individuen tot dezelfde soort behoren doordat men louter op conventionele wijze een aantal eigenschappen selecteert die de soort definiëren, maar doordat men die eigenschappen selecteert die door een mechanisme in de wereld zelf regelmatig samen voorkomen. Het bestaan van de soort is dus ten minste in die zin onafhankelijk van onze classificerende activiteit.⁵⁴ Dat er geen uniek juiste classificatie bestaat van soorten met discrete grenzen, betekent wel dat de manier waarop we classificeren afhankelijk zal zijn van wat we daarmee willen bereiken. Zo zal volgens Kendler in het geval van schizofrenie de ene classificatie in subtypes beter de reactie op een behandeling voorspellen en zal een andere classificatie het best de familiale aggregatie voorspellen.⁵⁵ Maar die pragmatische overwegingen, en het resulterende pluralisme, ondermijnen het natuurlijke karakter van de classificatie niet. Zolang de verschillende doelen die leiden tot verschillende classificaties epistemische doelen zijn, zoals verklaren waarom een patiënt bepaalde symptomen heeft of voorspellen hoe hij/zij zal reageren op een behandeling, zullen die classificaties immers die soorten vatten waarvan de eigenschappen clusteren door de wereld en niet door ons classificatiesysteem. De validiteit en het nut van een classificatiesysteem zijn immers niet zo strikt onderscheiden als Kendell en Jablensky beweren, zolang dat beoogde nut maar epistemisch is. Het is met andere woorden niet omdat we met een classificatiesysteem een specifiek doel hebben en daarom slechts één mogelijke orde weergeven, dat dit ook een kunstmatige orde is.

Deze theorie over natuurlijke soorten doet het ook beter dan een pragmatische houding tegenover classificatie. Door gewoon pragmatisch te zijn, en de validiteit gelijk te stellen aan het nut, kan men immers niet rechtvaardigen waarom enkel epistemische en bijvoorbeeld

⁵⁴ Zoals hierboven opgemerkt, sluit dat echter niet uit dat onze culturele of onze wetenschappelijke praktijken deel uitmaken van dat causale mechanisme. Zie ook voetnoot 26 en 48.

⁵⁵ K.S. KENDLER, 'Toward a Scientific Psychiatric Nosology. Strengths and Limitations'.

niet economische doelen een classificatiesysteem valide maken. Door de inclusie van het criterium dat een diagnose in ieder geval de causale structuur van de werkelijkheid moet vatten, valt dat onderscheid wel te rechtvaardigen. Een classificatie zal immers enkel epistemisch nuttig zijn wanneer ze de causale structuur van de wereld vat, wat niet het geval is voor een classificatie die enkel nuttig is om economische redenen of omdat ze communicatie mogelijk maakt.⁵⁶

5. CONCLUSIE

Als een classificatiesysteem enkel valide kan zijn wanneer het soorten onderscheidt die gekenmerkt worden door een essentie, dan is er waarschijnlijk geen valide classificatiesysteem mogelijk in de psychiatrie. De multidimensionele complexiteit van psychiatrische stoornissen maakt het immers onmogelijk te classificeren op basis van essenties. We hebben echter geargumenteed dat essentialisme over natuurlijke soorten niet correct is, zonder daarbij zover te willen gaan dat valide onderscheidingen zomaar alle soortonderscheidingen zijn die om allerlei redenen nuttig zijn. Psychiatrische diagnoses kunnen daarentegen valide zijn omdat de complexiteit van psychiatrische stoornissen niet uitsluit dat men causaal-epistemische soorten onderscheidt in de psychiatrie. We weten nu echter ook waarom die principiële mogelijkheid waarschijnlijk niet is gerealiseerd in het geval van de huidige DSM-5, en waarschijnlijk ook niet in toekomstige versies gerealiseerd zal worden.

De architecten van de DSM-5 waren er zich immers van bewust dat er geen uniek valide classificatiesysteem bestaat.⁵⁷ Dat impliceert echter

⁵⁶ Ook Rachel Cooper verdedigt dat psychiatrische soorten wel degelijk natuurlijke soorten kunnen zijn. Zij verdedigt daarbij ook een pluralisme dat sterk aanleunt bij Duprés promiscue realisme. Door de focus op het epistemisch nuttige karakter van natuurlijke soorten is de theorie die wij hier presenteren minder pluralistisch dan die van Cooper en Dupré. Een classificatie van walvissen als vissen ondermijnt immers het epistemische nut van die categorie. Zie: R. COOPER, *Classifying Madness. A Philosophical Examination of the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, Dordrecht, Springer, 2005.

⁵⁷ D.J. KUPFER, M.B. FIRST and D.A. REGIER, *A Research Agenda for DSM-5*.

ook dat zorgverleners en onderzoekers waarschijnlijk niet gebaat zijn bij hetzelfde classificatiesysteem. De complexiteit van psychiatrische stoornissen zorgde er dus voor dat pragmatische keuzes gemaakt moesten worden in het opstellen van DSM-5. Nu weten we ondertussen dat verschillende classificaties de validiteit van elk van hen niet noodzakelijk zou ondermijnen. Dat gebeurt echter wel wanneer men ervoor kiest eenzelfde classificatiesysteem te hanteren voor al onze wetenschappelijke doelen. Een pragmatische keuze betekent in dat geval immers dat men, ondanks de veelvuldige complexiteit, verschillende valide systemen zo goed mogelijk met elkaar tracht te verzoenen. DSM-5 als uniek classificatiesysteem zit daarom gevangen tussen het doel van validiteit en het mogelijk maken van communicatie tussen onderzoeker en zorgverleners.

Verder weten we nu ook waarom het inzetten op betrouwbaarheid eerder dan validiteit wel degelijk het realisme van DSM-5 heeft ondermijnd. Het opstellen van betrouwbare labels is immers geen epistemisch doel. Duidelijke criteria voor psychiatrische labels zullen die categorieën net zo min laten aansluiten op werkelijke soortonderscheidingen als de duidelijke criteria van 'best-zware' dingen dat doen bij die kunstmatige categorie. Het verhogen van de betrouwbaarheid van een label is er immers niet op gericht de causale structuur van de werkelijkheid beter weer te geven, maar enkel om de duidelijkheid over wat het label inhoudt te verhogen. Sterk geoperationaliseerde criteria en categoriale onderscheidingen vatten immers niet de dimensionele complexiteit van psychiatrische soorten. De keuze tussen betrouwbaarheid en validiteit is daarom een pragmatische keuze die niet op basis van data beslecht kan worden. In zoverre dat men ook in de toekomst in de eerste plaats mikt op betrouwbare diagnoses op basis van geoperationaliseerde criteria, zullen ook de volgende versies van de DSM diagnostische labels bevatten die niet heel erg valide zijn.

SLEUTELWOORDEN: natuurlijke soorten, psychiatrie, validiteit, essentialisme, pragmatisme.

KEYWORDS: natural kinds, psychiatry, validity, essentialism, pragmatism.

SUMMARY: *Disorders of the Same Kind. On the Usefulness and Validity of Classification in Psychiatry*

The fifth edition of the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5) was published in 2013. This manual classifies all known mental disorders and provides operationalized criteria for their diagnosis. The goal of this manual is to facilitate communication, treatment and research with reliable and valid diagnoses. This article will provide a study of what this diagnostic validity actually entails. Firstly, it will include a discussion of the different conceptions of validity that have appeared in the literature so far. To decide between these different conceptions, diagnostic validity will be defined as 'picking out a natural kind'. Secondly, two different accounts of natural and psychiatric kinds are examined, namely, essentialism and pragmatism. Both of these will be rejected in favor of conceiving natural (and hence valid) kinds as causal-epistemic kinds. Thirdly, it is argued that the multidimensional complexity of psychiatric disorders does not exclude the possibility of psychiatric kinds being natural kinds. However, pragmatic considerations in classifying disorders have meant that the DSM most likely does not distinguish causal-epistemic kinds very well. I argue that the need to have a single classification both for clinicians and researchers and the priority given to reliability rather than validity has ultimately compromised the diagnostic validity of the DSM.